

Bernardina Petrović
Zavod za lingvistička istraživanja HAZU
Ante Kovačića 5, HR-10000 Zagreb

STRUKTURA RJEČNIČKOGA ČLANKA U SINONIMNIM RJEČNICIMA

Sinonimni je rječnik tip jednojezičnoga objasnidbenoga rječnika čija makrostruktura može biti organizirana abecedno i semasiološki, a mikrostruktura se sastoji od sinonimnih parova i sinonimnih nizova. Uobičajena je praksa da se abecedni sinonimnici dijele na razlikovne i kumulativne. Toj standardnoj razdiobi treba dodati još jedan, prijelazni tip sinonimnika, u kojemu je razlikovnost svedena na najmanju moguću mjeru. U radu se razmatra struktura rječničkoga članka u tim različitim tipovima sinonimnih rječnika i predlaže struktura članka u sinonimnome rječniku hrvatskoga jezika.

1. Uvod

Prvim važnijim razmatranjima o sinonimnom odnosu među riječima smatraju se promišljanja sofista Prodika u Platonovu dijalogu *Protagora*: Prodik značenje riječi pokušava protumačiti međusobnom sličnošću određenih riječi. Brojni su latinisti njegovali Prodikovo umijeće i odigrali važnu ulogu u suvremenom poimanju i razlikovanju sinonima. U tom je vremenu nastao i rječnik Ausoniusa Popme (1606)¹, koji je do kraja XVIII. stoljeća doživio nekoliko dopunjenih i prerađenih izdanja. Popmeov rječnik ima abecedni niz, slikovite primjere i sažeta razlikovanja sinonima, a riječi nemaju status natuknice, već su poredane u indeksu. Prvim se modernim sinonimnikom, međutim, smatra rječnik francuskoga svećenika Gabriela Girarda, objavljen 1718.², a učinak mu se može uporediti s onim što je napravio Roget u tezaurskoj leksikografiji (Hausmann 1989a:1068).

¹ *De Differentiis verborum libri quatuor*, Antwerpen.

² *La justesse de la langue française, ou les différentes significations des mots qui passent pour synonymes*, Paris.

U Njemačkoj je J. Chr. Gottsched (1733³ i 1758⁴) pripremio osnovu za Samuela J. E. Stoscha (1770–75)⁵ i Deutsche Gesellschaft zu Mannheim (Synonymen 1794), Johanna Augusta Eberharda (1795–1802)⁶. U Engleskoj je Girardov rječnik preveden 1762., a djelomice ga je preveo i John Trusler (1766)⁷. Hester Lynch Piozzi objavio je dobro prihvaćen rječnik *British Synonymy* (1794). Na njegov će se rad osloniti William Taylor (1813)⁸ i George Crabb (1816)⁹.

U Francuskoj je u rukopisu ostao zanimljiv pokušaj Etiennea Bonnota de Condillaca (1760)¹⁰. Među mnogim Girardovim sljedbenicima najznačajniji su bili Pierre Joseph Roubaud (1785)¹¹, François P. G. Guizot (1809¹²) i Pierre Benjamin Lafaye (1841¹³ i 1858¹⁴), koji je u svoje djelo uvrstio i Condillacov rukopis.

Metoda razlikovanja sinonima koju su primjenjivali Girard i njegovi sljedbenici u osnovi je strukturalistička i ima sve odlike semske analize. Prvi je teorijski rad o razlikovanju sinonima Eberhardov (1795). Njegovu je teoriju razradio Lafaye (1858), koji je zavrijedio pozornost svojom analizom polja riječi »banc, chaise, fauteuil et tabouret« (»bench, chair, armchair and stool«), koristeći pri tom metodu razlikovnih obilježja (»traits distinctifs«) (n. dj., 1069).

Krajem XVIII. stoljeća uz razlikovanje sinonima na strukturnom, sinkronijskom planu, i dijakronijska lingvistika polako zadire u područje značenjskih odnosa. Razlikovanje sinonima bilo je utemeljeno ne na strukturnim, nego na etimološkim kriterijima, a ta je dijakronijska tendencija potrajala do sedamdesetih godina XIX. stoljeća.

³ *Von den gleichgültigen Wörtern (Synonymys) in der deutschen Sprache*. In: Id., *Beiträge zur Critischen Historie der deutschen Sprache*. Vol. 2,5. Leipzig, 1–23.

⁴ *Beobachtungen über den Gebrauch und Mißbrauch vieler deutscher Wörter und Redensarten*, Straßburg—Leipzig.

⁵ *Versuch in richtiger Bestimmung einiger gleichbedeutender Wörter der deutschen Sprache*, 3 vol. Frankfurt a. O. [2. izd. Berlin, 1780].

⁶ *Versuch einer allgemeinen deutschen Synonymik in einem kritisch—philosophischen Wörterbuche der sinnverwandten Wörter der hochdeutschen Mundart*, 6 vol. Halle—Leipzig.

⁷ *The difference between words esteemed synonymous in the English language and the proper choice of them determined: together with so much of Abbe Girard's Treatise on this subject, as would agree with our mode of expression. Useful to all who would either write or speak with property and elegance*, 2 vol., London [pretisak 1970].

⁸ *English Synonyms Discriminated*, London.

⁹ *Crabb's English Synonyms arranged alphabetically with complete cross references throughout*, London.

¹⁰ *Dictionnaire des synonymes*, In: Id., *Œuvres philosophiques*, ed. G. Le Roy, vol. 3, Paris, 1951.

¹¹ *Nouveaux synonymes français*, 4 vol., Paris.

¹² *Nouveau dictionnaire universel des synonymes de la langue française*, Paris.

¹³ *Synonymes français*, Paris.

¹⁴ *Dictionnaire des synonymes de la langue française avec une introduction su la théorie des synonymes*, Paris.

2. Definicija i tipologija sinonimnih rječnika

Sinonimni je rječnik tip jednojezičnoga objasnidbenoga rječnika čija makrostruktura može biti organizirana abecedno i semasiološki, a mikrostruktura se sastoji od nizova »istoznačnica, blisko značnica i/ili grupa semantički povezanih termina« (Zgusta 1991:199). Dobri rječnici toga tipa sinonimnim nizovima moraju pridati i napomene koje objašnjavaju semantičku razliku među članovima niza bilo na sintagmatskoj bilo na paradigmatskoj razini (usp. n.dj.). Ovisno o tipu sinonimnoga rječnika u nizovima se navode i antonimi i hiponimi. Hausmann 1989a, 1989b navodi dva osnovna tipa sinonimnih rječnika: 1) razlikovni i 2) kumulativni.

Izradba *razlikovnih rječnika* ima dugu tradiciju zahvaljujući sustavnom Girardovu rječniku i njegovu utjecaju na druge europske narode, ali i teorijskim promišljanjima onodobnika. U suvremenome je razlikovanju sinonima najvažnije i najpotrebnije opisati svako sinonimno polje pomoću njegove vlastite specifične strukture. Hausmann (1989a:1071) navodi sljedeća tri tipa semantičkih polja:

1. polja s djelomično razlikovnom strukturom, mogu se opisati dodavanjem pojedinih članova određenoj grupi predmeta izvanjezične zbilje ili opisom izraza određene govornikove namjere. Primjer je toga tipa polje u njemačkom jeziku: *dick, korpulent, beleibt, stark, vollschlank, füllig, mollig, pummelig, drall* itd.;
2. polja čija je struktura utemeljena na jezičnome raslojavanju, tako da se svi sinonimi mogu opisati istom definicijom: *dumm, dämmlich, doof, blöde, idiotisch* itd.;
3. struktura pojedinih sinonimnih polja može sadržavati oba tipa i takva se polja mogu opisati kolokacijskom analizom i provjeriti zamjenjivošću u kontekstu: *lächerlich, lachhaft* i *grotesk*.

I *kumulativni sinonimni rječnici* imaju dugu tradiciju kao i razlikovni. U mnogim je jezicima uočen nedostatak rječnika ovoga tipa u određenim razdobljima, no to ne znači da ih ti jezici nemaju, nego da su njihovu funkciju preuzeli drugi rječnički tipovi, primjerice kolokacijski ili dvojezični rječnici (Hausman 1989b: 1076). Kumulativnih sinonimnika ima svakojakih, a kakvoća pojedinih rječnika ponekad je upitna. Najdalje je u izdavanju takvih rječnika stigla Velika Britanija, koja je od 1984. do 1986. izdala tri velika sinonimnika, a sastavili su ih William T. McLeod (1984¹⁵ i 1986¹⁶), Seaton et al. (1986)¹⁷ i Laurence Urdang (1986)¹⁸. Većini jezika nedostaje povijest kumulativnih sinonimnika, a i broj je

¹⁵ *The New Collins Thesaurus*. London–Glasgow.

¹⁶ *The Collins Paperback Thesaurus in A-to-Z Form*. London–Glasgow.

¹⁷ M. A. Seaton, G. W. Davidson, C. M. Schwarz, J. Simpson, *Chambers 20th Century Thesaurus. A comprehensive word-finding dictionary*. Edinburgh.

¹⁸ *The Basic Book of Synonyms and Antonyms*. New York.

teorijskih radova obrnuto proporcionalan ponudi ovoga rječničkoga tipa (usp. n. dj., 1078).

Kumulativni je sinonimnik rječnik s abecednom makrostrukturom, koji izliva sinonimne natuknice, bez eksplicitne usporedbe sinonima jednoga s drugim, kao što je to slučaj u razlikovnome sinonimniku (Hausmann 1989b:1076). Razlika je između razlikovnoga i kumulativnoga rječnika tipološka, jer se radi o različitim pristupima obradbi sinonima, a povijesno gledano, ova dva potpuno različita rječnika nastajala su u jasno odvojenim tradicijama. Pri sastavljanju kumulativnoga sinonimnika u obzir se moraju uzeti sljedeći čimbenici: kriterij izbora natuknice (indeks ili uvođenje svih riječi kao natuknica), elementi razlikovnoga obilježavanja sinonima (dijasistemički, kontekstno ograničenje, ograničenje definicijom natuknice). Kumulativni je sinonimnik rječnik izbora riječi (*word-finding list*, *word-supplier*). Njegova je glavna funkcija pomoći korisniku pri pisanju teksta. Pri sastavljanju teksta često tražimo riječi koje inače pasivno znamo, ali u trenutku ih se ne možemo sjetiti, ili jednostavno tražimo riječ kako bismo izbjegli, recimo, stilsku pogrešku. Da kumulativni sinonimnik ne opisuje razlike između sinonima, ne bi se iz njega mogla učiti uporaba riječi. Rječnik, naime, pretpostavlja kompetenciju uporabe riječi. Na tom je temelju u pravilu za neizvorne govornike neupotrebljiv, jer proširuje rječničko blago isključivo izvornih govornika. Nerijetko se u tome tipu rječnika uz sinonimni blok navode i antonimi i hiponimi. Stoga se mogu razlikovati sljedeći podtipovi kumulativnoga rječnika:

- a) standardni sinonimni (Seche—Seche 1982)
- b) sinonimno-hiponimni, sinonimno-hiponimno-antonimni, odnosno rječnici srodnih riječi (Müller 1986, Pala—Všianský 1994, Hanks et al. 1988, Nanov 1968, *Orbis* 1993).

Između razlikovnoga i kumulativnoga tipa sinonimnika stoji tzv. *prijelazni tip*¹⁹. U tom je tipu sinonimnika razlikovnost svedena na najmanju moguću mjeru, a u pojedinim je slučajevima teško razgraničiti razlikovne elemente i semantičku istovrijednicu natuknice. Primjeri su ovoga tipa rječnika Genouvrier et al. 1977 i Pisárčiková 1995. Njihova se makrostruktura znatno razlikuje od razlikovnih rječnika, kakvi su, primjerice, Hayakawa 1971 i Evgen'eva 1970–71, jer ne navode iscrpne razlike između pojedinih članova niza.

Pri izradbi se sinonimnoga rječnika teorijska i praktična strana maksimalno moraju uskladiti. Složeni se postupak prezentacije leksičke sinonimije u sinonimnim rječnicima mora oslanjati na dobro razradenu leksikološku i leksikografsku teoriju. Leksikografska obradba sinonima mora odražavati i sinkronijsko stanje jezika i jezičnu raslojenost. U sinonimnicima svjetskih jezika pristup je rječničkome opisu leksičke sinonimije razmjerno raznolik, a ovisi, dajmo, o tipu i namjeni rječnika. Sinonimni se rječnici uglavnom temelje na abe-

¹⁹ U metaleksikografiji nema naziva za taj tip sinonimnika.

cednom slijedu natuknica, a jedan je od glavnih razloga takve organizacije omogućiti korisniku lakše pronalaženje riječi koju traži.

Za sve faze rada leksikografski postupci moraju biti unaprijed razrađeni da bi istovrsni leksikografski elementi bili na isti način prezentirani rječnikom (usp. Tafra 1994:109). Glavne su faze u izradbi sinonimnoga rječnika: leksikološka obradba sinonima, utvrđivanje tipologije rječnika, zacrtavanje koncepcije rječnika, prikupljanje sinonimne građe iz dvojezičnika, prikupljanje korpusa potvrda, utvrđivanje oblika i sadržaja rječničkoga članka.

3. Struktura rječničkoga članka

Struktura rječničkoga članka vrlo je važan i složen postupak u sastavljanju svakoga rječnika, »okvir leksikografskih postupaka« (n.dj., 111). Premda je svaki rječnički članak samostalna cjelina, pri izradbi rječnika moraju se unaprijed zadati kriteriji, kako bi se postigao visok stupanj ujednačenosti i kako bi rječnik bio jedna zaokružena cjelina.

Sva tri tipa sinonimnoga rječnika, razlikovni, prijelazni i kumulativni, imaju sličnu strukturu rječničkoga članka, razlika je u pristupu obradbi građe. Svim je rječnicima zajednička natuknica i sinonimni par ili niz, dok prisutnost odrednica, definicije ili potvrde ovisi o tipu rječnika. Razlikovni sinonimni rječnik i prijelazni tip sinonimnika ne navode definiciju, ali navode razliku u uporabi pojedinih članova niza i ta razlika može biti navedena kratkom napomenom (u prijelazome tipu Genouvrier et al. 1977 i Pisárčiková 1995), sažetim opisom (kao u Evgen'eva 1970–71) ili iscrpnim tumačenjem (Hayakawa 1971, u kojemu se tumačenja nazivaju *essays*). Kao ilustracija razlikovnoga sinonimnika može poslužiti natuknica **DESPOTIC** iz Hayakawa 1971:

DESPOTIC autocratic dictatorial tyrannical tyrannous

These words suggest repressive rule by a single person or group. *Despotic* is the clearest of these words in its disapproving indication of repressiveness and unrestrained power. Once, this was not always true, as the phrase 'benevolent despotism' indicates. Now, it more uniformly suggested a harsh and cruel wielder of power: *despotic* parents; a *despotic* president. **Dictatorial** refers more neutrally to unrestrained power, usually in the hands of a single person, and can apply whether this power is used fairly or harshly: a *dictatorial* regime that took over from the corrupt democracy that preceded it. The word *dös*, of course, often carry the same disapproval as *despotic* and can imply the same harshness of rule: the reign of terror during Stalin's *dictatorial* leadership of the Soviet Union.

Tyrannical can suggest the arbitrary and abusive exercise of power concentrated in the hands of a single person; it is now less used to refer to government than to any mishandling of authority: a *tyrannical* office manager; a *tyrannical* union leader. **Tyrannous** is less commonly used

than *tyrannical*, except for rhetorical flourish; it might refer to a whole situation, rather than to a person: *tyrannous* laws.

Autocratic is the most neutral of the these words, indicating one-person rule and referring descriptively to such a person's absolute power rather than to how he exercises it: an *autocratic* father. Context can, of course, give the word a disapproving flavour: an arrogant and *autocratic* foreign secretary. See AUTHORITARIAN, CRUEL, OVERBEARING.

antonyms: COMPLIANT, conciliatory, democratic, LAWFUL, representative.

Za razlikovne je rječnike karakterističan i indeks koji se nalazi na kraju rječnika, a donosi popis svih leksema, bez obzira jesu li ili nisu natuknice. U Hayakawa 1971 natuknica je u indeksu napisana velikim slovima (COURAGE) i uz nju se navodi i broj stranice na kojoj se u rječniku opisuje. Riječi koje nisu natuknice već su sastavni dio članka, u indeksu su otisnute kurzivom, a uz njih se navodi natuknica pod kojom su opisane i broj stranice (*indigent* PENNILESS 418). U Evgen'eva 1970–71 natuknica je u indeksu otisnuta masnim slovima i uz nju se ne navodi niz (Чудовище), a uz lekseme koji su sastavni dio članka navodi se natuknica pod kojom su opisane (чудище – Чудовище, монстр – Чудовище).

Glava se rječničkoga članka u kumulativnim sinonimnim rječnicima obično sastoji od natuknice, a tijelo od sinonimnoga para ili niza. Uz natuknicu se, ali i uz pojedine članove niza, navode i odrednice (gramatičke, etimološke, vremenske, područne, stilske, terminološke), rjeđe definicija i potvrde.

3.1. Natuknica

Natuknica je temeljni nositelj strukture glave članka, koja u rječniku predstavlja metajezičnu razinu, »onu razinu gdje je uporaba koda smišljeno primijenjena na element koda« (Vajs 1994:326). Leksikografski se opisi natuknica bave značenjima koja se izvode iz jezičnih i nejezičnih čimbenika. Natuknička riječ mora biti potvrđena u pisanom ili govorenom korpusu potvrda. Na izbor i oblikovanje natukničkoga popisa iz prikupljene građe utječe nekoliko čimbenika: stanje u standardnome jeziku, leksemi odabrani iz korpusa i potvrde. Pri oblikovanju natuknice važno je utvrditi koje će riječi imati status natuknice s leksikografskoga, a ne sa standardološkoga motrišta i kakav će njezin lik biti.

U sinonimnim je rječnicima natuknica u pravilu istaknuta masnim slovima (u većini sinonimnika) ili velikim slovima (kao u Hayakawa 1971 i Seche–Seche 1982). Kod homonimnih natuknica primjenjuju se uglavnom dva rješenja: homonimi se navode pod istom natuknicom, ali su razdvojeni rimskim brojkama I, II... (kao u Genouvrier et al. 1977) ili se navode kao dvije obrojčane natuknice. U svim se rječnicima značenja višeznačnice obilježuju brojkama unutar jedne natuknice.

Svaki podatak desno od natuknice, odnosno glave članka, leksikografski je metajezik, kojemu pripada i sustav odrednica, a on se može pojaviti i uz samu natuknicu.

3.2. Odrednice

Leksička se norma očituje ne toliko po izboru lijeve strane rječnika, odnosno natuknice, koliko po uporabi odrednica (kvalifikatora), koje proizlaze iz koncepcije rječnika. Lijeva i desna strana rječnika otvorene su posuđenicama, tuđicama, neologizmima, nazivima, žargonizmima, neologizmima i arhaizmima, uz blagi otklon prema dijalektizmima, koji ne bi trebali ući u rječnik, osim u slučaju da im je značenje prošireno u književnoumjetničkim i novinarskim tekstovima ili u razgovornome stilu. Odrednice su »slika sadašnjeg stanja položaja riječi u jeziku«, ne propisuju stanje ubuduće i ne priječe da jezična jedinica dobije drukčiji status, »[o]drednice često upućuju na kontekste i situacije o kojima ovise. Podliježu relativiziranju u vremenu i prostoru (npr. generacijski, pa regionalno, lokalno i sl.). Zato se nerijetko preklapaju i kombiniraju u leksikografskom opisu.« (Anić 1998:1426). Naznake uporabnih ili jezičnih razina i vrijednosti u odnosu na normu preciziraju uporabu nekih leksema u vremenu (*zastarjelo, neologizam*), u prostoru (*pokrajinski, regionalno*) i u društvu (*razgovorno, žargonizam*). Naznaka jezične razine upozorava na *pomak od jezične norme* koja nije utvrđena lingvistički već sociokulturološki. »Te naznake impliciraju prosudbu koja se utvrđuje u odnosu na standardni književni jezik koji *nije obilježen* i one su vrlo heterogene jer se istodobno tiču i govorne situacije (*familijarno*) i društvene hijerarhije (*popularno*), ali i decentnosti onoga što je označeno (*vulgarno*).« (Vajs 1994:326).

Razdioba je odrednica prilično raznolika i neujedančena u jezikoslovnoj literaturi, ali je uglavnom prihvaćena sljedeća (usp. Babić 1981): etimološke odrednice, vremenske odrednice, područne (teritorijalne) odrednice, stilske odrednice i terminološke odrednice. *Vremenske odrednice* označuju vremensku raslojenost jezika i odražavaju stanje aktivnoga, prijelaznoga i pasivnoga općega leksika hrvatskoga standardnoga jezika. *Područne (teritorijalne) odrednice* odnose se na lekseme općega leksika koji se razlikuju po svojoj rasprostranjenosti. Pritom treba voditi računa i o razlici između dijalektalnog i regionalnog, koji se često poistovjećuju ili im značenja nisu dostatno razgraničena. »Ono što je ušlo u književni jezik iz dijalekta i u nj se integriralo, dakle je postalo činjenicom književnoga jezika, to je prestalo biti dijalektalnim. Ono pak što je ušlo u književni jezik, a nije se u nj integriralo, to je i dalje ostalo dijalektalno. Samo se u tom slučaju može govoriti o dijalektizmima. [...] Od dijalektalnog treba strogo lučiti regionalno. Ono je samo po sebi činjenica književnog jezika, dakle se ne protivi književnom jeziku. To se onda naziva regionalizmom u književnom jeziku.« (Silić 1993–94:101). *Stilske se odrednice* odnose na funkcionalno ograničenje leksema. Kod tih se odrednica osobita pozornost mora obratiti konota-

tivnom značenju leksema i njegovom statusu u rječniku. U nekim se rječnicima, primjerice, ne razlikuje *preneseno* i *figurativno* (slikovito) značenje, a njihovo je razgraničenje opisao Silić (100): prenesenost je značenja dijakronijska, a figurativnost sinkronijska pojava. Preneseno je značenje činjenica jezika (sustava) i prepoznaje se i izvan konteksta, a figurativnost je značenja činjenica govora i prepoznaje se samo u kontekstu. *Terminološke se odrednice* trebaju navoditi samo kad je doista potrebno, kada se neka riječ ili neko značenje upotrebljava samo u toj struci.

U sinonimnim je rječnicima izbor odrednica maksimalno sužen: najčešće se navode vremenske, prostorne i stilske odrednice, dok su terminološke srazmjerno rijetke. U sinonimniku Pala–Všianský 1994, primjerice, uporabljeno je samo pet odrednica, jer je obilježen leksik u rječniku sveden na najmanju moguću mjeru: *odb.* = odborný (stručni leksik), *kniž.* = knjižní (knjiški leksik), *zast.* = zastaralý (zastarjelo), *expr.* = expresivní (ekspresivno) i *ob.* = obecně český (opći češki jezik). Navođenje gramatičke obavijesti nije uobičajenom praksom u sinonimnicima, iako ih pojedini navode: Genouvrier et al. 1977 (**monstre** 1. (nom) ... – 2. (adj.)), Seche–Seche 1982 (GIGÁNT s.) i Hanks et al. 1988 (**local** *adj.* 1. community, district... 2. confined, limited... – (~) *n.* 3. character (*Inf.*), inhabitant...). Odrednica se obično nalazi iza leksema, i to najčešće u okruglim zagradama, no u pojedinim se rječnicima, kao u Genouvrier et al. 1977 i Seche–Seche 1982, sve odrednice izuzev gramatičke nalaze ispred obilježenoga leksema. U rječniku Seche–Seche obilježeni član dolazi uvijek na kraju niza, a kao natuknica upućuje se na neobilježeni član ili članove:

GIGÁNT s. colós, titán, uriaş, (reg.) tătár. (*Un ~ din basme*)

tătár s. v. COCOŞ-DE-MUNTE. COCOŞ SĂLBATIC. COLOS. CURIER.

GIGANT, MÁTURÁ. MESAGER. ŞTAFETĂ. TITAN. URIAŞ.

3.3. Oznake

U pojedinim rječnicima navode se uputnice koje korisniku olakšavaju snalaženje. Tako se u Genouvrier et al. 1977 oznaka = rabi kao oznaka istosti ili suznačnosti, odnosno kao granica između lijeve i desne strane rječnika, između natuknica i njezinih sinonima. Oznaka ↑ u rječniku Müller 1986 upućuje na dominantu niza: **Monster** ↑ Ungeheuer. Oznakom ~ upućuje se na leksem ili dio leksema koji se izostavlja ili kojeg zamjenjuje (Seche–Seche 1982, Genouvrier et al. 1977). Oznaka • služi za razdvajanje pojedinih članova niza (Pisárčiková 1995):

hrozba 1. (...) 2. blízkost nebezpečenstva: *hrozba hladu* • *expr.*: **strašidlo** • **strašiak**: *strašidlo, strašiak komunizmu* • *kníž.*: **chmúra** • **chmára** • **mrak** • **mračno**: *rozohnať chmúrý, mraky, mračná nad krajinom*

Ako se u rječničkome članku navode i natuknica i njezine izvedenice koje ne dolaze kao zasebne natuknice, oznakom • izdvojene su izvedenice i njihovi nizovi (Genouvrier et al. 1977):

monstre 1. (nom) *Dans sa baraque, le forain exhibait des monstres = phenomene.* – 2. (adj.) *Son discours a eu un succes monstre; prodigieux, enorme;* (fam.) **bœuf**. • **monstrux** 1. V. DIFFORME, INHUMAIN et LAID. – 2. *Les promoteurs ont fait construire des tours monstrueuses dans Paris = colossal, demesure, enorme* (v. ce mot), **gigantesque**. – 3. V. ABOMINABLE. **monstruosite** 1. *On ne peut soigner l'hermaphrodisme : c'est une monstruosite; † difformite, † malformation.* – 2. *Le genocide des tribus indiennes au Bresil est une monstruosite = atrocite.*

3.4. Sinonimni par i sinonimni niz

Središnje je pitanje sinonimnika stvaranje sinonimnih nizova i raščlamba uzajamnih odnosa među pojedinim članovima niza. Pri tome se sva pozornost istraživanja mora usmjeriti ne na istost, nego na različitost (Pisárčiková 1990, 213). Sinonimni niz čini grupa leksema povezanih istošću ili bliskošću značenja, a sve članove povezuje zajednički označeni pojam. Snažan se utjecaj ruske sinonimijske škole²⁰ osjetio u koncipiranju brojnih sinonimnih rječnika. Predstavnici te škole dominantu smatraju osnovom svakoga sinonimnoga niza: stilski je neutralna i ima opće značenje u odnosu na druge članove niza, a djelomično je značenje pojedinih članova niza sadržano u dominantu.

Pri opisu sinonimnoga niza mora se, smatraju zagovornici te škole, dosljedno primjenjivati komponentijalna i distribucijska analiza. Komponentijalna se analiza, međutim, pokazala suženo uporabljivom i ograničenom na manji dio leksika. Raščlamba se pojedinih članova niza svodi na zajedničke (integracijske) sememe, specifikacijske sememe i podsememe. Podsememi su konotacijske sastojnice sinonima, odnosno značenjske komponente leksema koji obuhvaćaju različite stavove govornika, a služe stilskom raslojavanju leksika i u rječniku se označuju odgovarajućim kraticama koje ukazuju na stilske značajke pojedinoga leksem. Različiti semi pojedinih članova niza tumače se posebice kod svake riječi, a to je uvijek u odnosu na dominantu. U tom je smislu sinonimni rječnik zapravo objasnidbeni rječnik.

Primjer obradbe sinonimnoga niza pod utjecajem ruske sinonimijske škole ponudila je Maria Pisárčiková (1990) opisom slovačkih leksema *štebotat*, *švitorit*, *šveholit*, *švelit*, *čipčat*, *čvikotat*, *čvirikat*, *trilkovat*, *tidlikat*, *klokotat*, *džavotat*, čija je dominanta *štebotat* ('1. cvrkutati 2. pren. ćaskati'). Njezin je integracijski sem 'ispuštati fin, ugodan zvuk'. Ta se aktivnost odnosi na ptice, a u prenesenom smislu i s ekspresivnim predznakom i na ljudski žamor. Značenjski joj je i stilski istovjetan leksem *švitorit*. Kod leksema *šveholit* razlikovni je sem 'spjevati', a *švelit* sadrži najviše podsema (ekspresivnih oznaka). Ekspresivnošću su

²⁰ Termin *ruska sinonimijska škola* kojim se služi Pisárčiková 1990 čini se opravdanim za strukturalističku orijentaciju ruskih jezikoslovaca 60-ih i 70-ih godina XX. stoljeća.

obilježena i sljedeća dva člana: *čvikotat* i *čipčat*; tu je razlikovni sem 'ispuštati piskav zvuk', a razlika je i u označeniku: *čvikotat* se obično odnosi na ptčicu (»lastovičky čvikocu«), dok se *čipčat* odnosi na perad (»kurence čipčia«). Član niza *čvirikat* odnosi se samo na vrapca. Tom se nizu može pridati i *trilkovat* i *tidlikat* sa specificirajućim semom 'ispuštati ćurlik'. Oznaćeni je ćlan i *klokotat*. Na kraju, nizu pripada i *džavotat*, a odnosi se i na ptice i na djecu (»lastovičky džavocu«). Svi se navedeni ćlanovi niza mogu zamijeniti dominantom *štebotat*. U taj niz, međutim, ne mogu ući leksemi poput *bećat* i *bućat* ili *gagat* i *takat*, jer nemaju iste oznaćenike, iako oznaćuju isti pojam: 'ispuštanje glasa'.

Osobiti je problem u sinonimnome rječniku pitanje djelomićne sinonimije, jer ona omogućuje razvijanje više sinonimnih podnizova u okviru jednoga niza. Doduše, podnizovi djelomićnih sinonima imaju zasebne nizove s vlastitom dominantom. Leksikograf to pitanje svakako mora uzeti u obzir.

Svrstavanje pojedinih ćlanova u niz leksikografa uvijek dovodi u dvojbu: kako ih svrstati. Članovi u nizu mogu biti poredani na dva naćina: 1. abecedno i 2. prema stupnju preklapanja znaćenjskih sastojnica. Natuknica i niz mogu biti odvojeni gramatićkom odrednicom. U pojedinim su kumulativnim rječnicima ćlanovi niza od natuknice odvojeni dvotoćjem ili crtom:

Hüne: Gigant, Hünengestalt, Kološ, Riese. (*Orbis* 1993)

чудовище – страшилще, грозотá, грозотия, плашило, страхотия
(Nanov 1968)

– a u nekima su jednostavno odvojeni obićnim slovima, bez ikakvih oznaka ili uputnicom na dominantu:

bubák p. strašidlo 1 (*Pisárćiková* 1990)

Moloch † Ungeheuer (*Müller* 1986)

monstrum zrűda, nestvűra, pűšera, obluda (*Pala–Všianský* 1986)

U većini sinonimnih rječnika prvo mjesto u nizu u pravilu pripada dominantu, dok su ostali ćlanovi obićno poredani prema istoznaćnosti ili suznaćnosti s natuknicom.

3.5. Definicija

Semantićka analiza leksema vaćan je metajezićni postupak i jedan od glavnih ciljeva leksikografskoga rada. Njezin je rezultat definicija, uz vrlo ćeste naznake podrućja uporabe. Znaćenjsku obradbu natuknice ne treba promatrati kao opis njezina cjelokupna znaćenja, već kao »polaznu toćku za razumijevanje i upotrebu svih njezinih potencijalnih znaćenja« (*Bratanić* 1991:48), što dovodi do uvijek otvorenoga problema rjećnićke definicije. Opisujemo li rijeći, stvari ili koncepte? Stoljećima se definiciju uglavnom shvaćalo dvojako: kao realnu i kao nominalnu.²¹ Rjećnićka se definicija, kao jedan specifićni oblik definicije,

²¹ Izvorni pojam definicije, koji potjeće od Sokrata i Platona, podrazumijeva samo realnu definiciju – definira se samo predmet. Aristotel je u svojim raspravama

uporno opire svim pokušajima klasifikacije i u jednom se svom aspektu još uvijek svodi na aproksimaciju (n.dj., 49).

U semantičkoj se literaturi tradicionalno razlikuje enciklopedijska i rječnička definicija. Valja se upitati zašto je u praksi preklapanje tih dviju kategorija tako često i, čini se, nužno. Premda granica između enciklopedijskoga i rječničkoga nije uvijek lako određiva, između njih se ne može staviti znak jednakosti.²² Semantička, enciklopedijska definicija znatno je šira od rječničke, jer uključuje i znanje o jeziku i znanje o svijetu, odnosno izvodi se i iz jezičnih i iz nejezičnih čimbenika. U odnosu na nju rječnička je definicija suženoga izbora vokabulara, s obzirom na svoju svrhovitost. Kao uzor uspješnoga spoja i primjene enciklopedijskoga i rječničkoga, osobito u pogledu definicija, često se navodi Larousseov jednosveščani opći rječnik²³.

U sinonimnim rječnicima nije uobičajena praksa navoditi definiciju, ali uvrštenje definicije iza sinonimnoga para ili niza ne bi se trebalo eksplicitno odbaciti. U razlikovnome sinonimniku navode se razlike između pojedinih članova niza, ali kod pojedinih natuknica u prijelaznome tipu ponekad nije jasno radi li se o tumačenju razlika između pojedinih članova ili o definiciji. Definicija pridonosi boljem i točnijem opisu članova sinonimnoga niza, jer najčešće sadrži značenjske elemente koji u najvećoj mjeri oslikavaju uobičajene uporabe određenih leksema. Nedvojbeno je da ona mora biti jasna, jednostavna izraza i korisniku razumljiva. U sinonimniku ona treba biti po mogućnosti što kraća, no prekratka definicija može usmjeriti korisnika na krivo tumačenje. U svakom slučaju, mora biti sažetija od definicije u općemu rječniku. Kod metajezika definicije mora se voditi računa o formalnim, sintaktičkim i semantičkim osobinama vrste riječi kojoj određena jedinica pripada. Metoda semantičkih primitiva, koju je temeljito razradila (i još uvijek doraduje) Anna Wierzbicka (1972), čini se vrlo primjenjivom i praktičnom za izbor vokabulara rječničke definicije. O primjeni ili primjenjivosti te metode na hrvatski jezik nema nikakvih teorijskih polazišta u hrvatskoj leksikologiji ili metaleksikografiji. Ako se ne radi o razlikovnome tipu rječnika, za sinonimni je rječnik najpogodniji tip

pošao mnogo dalje, ali u osnovi ostaje u realističkim okvirima shvaćajući definiciju kao objašnjavanje esencijalnog. Njegov je stav striktno slijedio i Spinoza. Izraziti nominalisti Locke i Mill zastupnici su teorije da se definiraju samo riječi. Najistaknutiji je pobornik konceptualnog tumačenja definicije Kant (usp. Bratanić 1991:49).

²² Zanimljiv je primjer o razgraničenju rječničkoga i enciklopedijskoga pristupa iznijela Maja Bratanić (1991:45). Urednik osuvremenjenoga trećega izdanja Websterova rječnika Philip B. Gove zaključio je da jednosveščani rječnik standardnoga jezika ne može istodobno biti i enciklopedijom. Stoga je radikalnim zahvatima, odnosno izbacujući dijelove leksika koje je smatrao neleksičkim, odlučio prekinuti sve snažniju orijentaciju američke leksikografije prema enciklopedijskom pristupu u izboru građe i interpretaciji značenja. No, Goveu je to možda uspjelo u izboru natuknica, ali enciklopedijski je pristup ipak ostao u semantičkoj interpretaciji većine leksema.

²³ *Larousse de la Langue Française*. Lexis, Librairie Larousse, Paris 1979.

tradicionalne objasnidbene definicije, odnosno kombinacija logičke, leksikografske i enciklopedijske definicije, s obimnim ali brižljivo odabranim i odmjerenim metajezikom, pri čijem se izboru računa na korisnikovo znanje.

3.6. Potvrde

Mali broj sinonimnih rječnika donosi potvrde. U sinonimniku Evgen'eva 1970–71 navode se primjeri uporabe i izvori potvrda, pisac i naziv djela:

Чудовище, чудище, монстр.

а) О животном или человеке, поражающем своим необычным, часто устрашающим видом, или огромными размерами и т. д. Слово **чудище** в большей степени указывает на необычный и страшный вид кого-л.; слово **монстр** является устаревающим, имеет книжный характер.

Вдруг с палубы кто-то крикнул: «Акула!», и все мы увидли в воде спину морского чудовища. Л. Толстой, Акула. Евсейка, присонаясь, ослыдавается: плаваем вокруг него разноцветная игривая рыбешка и смеется, разговариваем: Глядите-ка! Вот чудище приплыло: два хвоста! — Четуи — нет, фи! — И плавников только два! М. Горький, Случай с Евсейкой. Из карбатальона был и Букин. Страшилище. Чудище. Пугало. Фирманов, Мятаж, III. На гуляньях и ярмарках находили себе место петрушечный театр и всеможные монстры: великаны, карлы, бородатые женщины, безрукие, умевшие действовать ногами, и т. д. Всеволодский-Гернгросс, История русского театра, т. II, гл. 10, 3.

б) О человеке в высшей степени странных или отрицательных моральных качеств. Слово **монстр** в большей мере подчеркивает необычность, странность человека, его характера.

Германи сел на окошко подле нее и все рассказал. Лизавета Ивановна выслушала его с ужасом. — Вы чудовище! — сказала наконец Лизавета Ивановна. — Я нехотел ее смерти, — отвечал Герман. Пушкин, Пиковая дама, IV. Ну, Борюшка: не думала я, бабушка, а вы чудище... — Ах! — почти в ужасе закричала Марфенька, — как это вы смеее так называть бабушку! И. Гончаров, Обрыв, ч. 2, XVII. Смирнов: Как? Что вы сказали? Попова: Я сказала, что вы медведь, монстр! Чехов, Медведь, IX. Зачем ты все-таки притащил мне этого монстра? — Как зачем? — Слушай, да он же глбочайший невежда! Гладков, Клятва, 9.

Međutim, navođenjem potvrda za svaki član niza stječe se dojam glomaznosti članka, jer je potvrdama pridano daleko više pozornosti nego tumačenju razlika. Osim toga, primjeri uporabe koji se navode za svaki član niza nisu uvijek potvrdom sinonimičnosti. Prikladno je rješenje ponudio rječnik Pišárčiková (1995): uz pojedine se članove niza navodi egzemplifikacija, ali vrlo kratka, bez imena autora ili navođenja izvora:

hrozba 1. (...) **2.** blizkost nebezpečenstva: *hrozba hladu* • expr.: **strašidlo** • **strašiak:** *strašidlo, strašiak komunizmu* • knjiž.: **chmúra** • **chmára** • **mrak** • **mračno:** *rozohnat' chmúry, mraky, mračná nad krajinom*

I rječnik Seche—Seche 1982 također nudi praktično i zanimljivo rješenje: iste potvrde za sve članove niza, tako se umjesto članova niza koristi oznaka ~. Tako je zamjenjivost u kontekstu jedan od kriterija za dokazivanje sinonimičnosti među leksemima:

COLÓS s. 1. gigánt, titán, uriaş, (reg.) tătár. (*Un ~ din basme*) 2. (...)

TITÁN s. colós, gigánt, uriaş, (reg.) tătár. (*Un ~ din basme*)

URIAŞ s., adj. 1. colós, gigánt, titán, uriaş, (reg.) tătár. (*Un ~ din basme*)

4. Struktura rječničkoga članka u sinonimnome rječniku hrvatskoga jezika

Prema navedenim i opisanim strukturama rječničkoga članka u različitim tipovima sinonimnih rječnika mogla bi se sastaviti i struktura rječničkoga članka u sinonimnome rječniku hrvatskoga jezika. Kako hrvatski jezik nema nijednoga tipa sinonimnoga rječnika, možda bi bilo dobro sastaviti standardni sinonimni rječnik, jer razlikovni sinonimnik zahtijeva složenije metodološke postupke od kumulativnoga. U tome bi rječniku glava rječničkoga članka obuhvaćala naglašenu natuknicu, a tijelo članka sinonimni par ili niz, od natuknice odvojen oznakom istosti ili suznačnosti =, zatim definiciju, oprimjerenje (potvrdu) i morfološku odrednicu:

čaròbnjāk 1. = čarobnik, zatravitelj, čaralac, bajalo, opsjenar, vrač, magičar: osoba koja može izvoditi po zakonima prirode nemoguće radnje — *Svako bi dijete trebalo pogledati odličnoga »Čarobnjaka iz Oza«.* **2.** (pren.) **a.** = **umjetnik; virtuoz:** osoba koja stvara umjetnička djela i savršeno vlada svojom umjetnošću — *Najveći pjesnici, Homer, Dante, Shakespeare, jednako su poučavali i stvarali, oni bijahu i učitelji i čarobnjaci.* **b.** = **dovitljivac, snalažljivac:** osoba koja se zna prilagoditi svakoj situaciji — *Već dugo u tom poslu nismo vidjeli tako spretna i sposobna čarobnjaka.* [m čarobnjaka]

Uporaba uputnica pridonijela bi boljoj preglednosti rječnika i lakšem snalaženju korisnika. Primjerice uporabom oznake ⇒ moglo bi se upućivati na dominantu sinonimnoga para ili niza uz koju se navodi i definicija: **čangrižljivost** ⇒ **čangrizavost*** [ž -i].

Zasebna bi se pozornost trebala pridati odrednicama. U pregledanim se sinonimnim rječnicima koristio relativno mali broj odrednica, pa bi tako trebalo biti i u hrvatskome sinonimniku. Odrednice kao metajezične činjenice moraju imati strogo ograničeno značenje. Ne bi se smjelo prelijevati značenje iz jedne u drugu. Među njima sinonimija ne bi smjela biti dopustiva (usp. Silić 1993—94:97). Ne bi se smjele miješati internacionalizmi s nacionalnim nazivima ako upućuju na isto značenje. Ako odrednica *ironično* znači što i odrednica

podrugljivo, onda jednoj od njih ne bi smjelo biti mjesta u rječniku. Isto se to može reći i za odrednice *lokalno* i *regionalno*. Prva je potrebna uz drugu i druga uz prvu samo ako prva ne znači ono što znači druga ili druga ono što znači prva. U rječnicima bi prednost trebalo dati nacionalnom nazivlju, jer su općemu korisniku prozirnije od međunarodnica (usp. n.dj., 98).

Definicija bi trebala biti što sažetija, a potvrde bi također trebale biti što kraće, bez navođenja izvora.

U odnosu na sinonimne rječnike drugih jezika novost je navođenje gramatičke odrednice na kraju rječničkoga članka. Naime, ta je odrednica gramatička obavijest o natuknici. Zbog složenosti gramatičke strukture hrvatskoga jezika, nije jednostavno odlučiti koje gramatičke podatke unijeti u rječnik. Gramatika i rječnik dijelovi su jednoga, integralnoga opisa jezika i bilo koji tip jednojezičnika treba donositi i gramatičke obavijesti o natuknici (usp. Tafra 1994:113). Kako je sinonimni blok apsolutno prioritetan u sinonimnome rječniku, prvi dio rječničkoga članka ne bi trebalo opterećivati gramatičkim podacima. Dostatno ih je navesti u posebnoj zagradi [] na kraju rječničkoga članka. I korisniku je takva sustavnost potrebna, jer on sinonimni rječnik lista poglavito u potrazi za sinonimima, a ne za gramatičkom obaviješću. Gramatička sastavnica u takvome rječniku treba biti minimizirana na najmanju moguću obavijest: uz imeničku natuknicu stoji oznaka roda i obavijest o genitivnom obliku: *članak* [m, *članka*], uz glagolsku natuknicu oznaka vida i obavijest o 1. licu jednine prezenta: *čačkati* [nesvr., -am], uz pridjevsku natuknicu u polaznom obliku muškoga roda navode se nastavci za ženski i srednji rod: *čvrst* [-ta, -to], uz priložnu natuknicu stoji obavijest o vrsti priloga (vremenski...): *časno* [pril. načina], a uz ostale vrste riječi kratica za oznaku vrste riječi: *čak* [vezn.]. Druge bi obavijesti uz pojedine natuknice nepotrebno opteretile rječnik.

5. Zaključak

Odabrani su rječnici pokazali raznolika metodološka polazišta u leksikografskoj obradbi sinonima. Iako obradba ponajviše ovisi o tipu sinonimnika, praksa navodi na zaključak da rezultat najčešće ovisi o leksikografovom izboru natuknica i dosljednosti provedbe zadanih kriterija. No, usprkos nedostacima koje zasigurno ima svaki od ovih pregledanih rječnika, nedvojbeno je da su svi oni velika pomoć korisniku pri pisanju teksta i bogaćenju leksika što je svim sastavljačima ovih rječnika bio jedan od glavnih ciljeva. Iskustva drugih zasigurno bi mogla biti velika pomoć pri sastavljanju sinonimnoga rječnika hrvatskoga jezika, no svakako bi trebalo pronaći odgovarajući metodološki okvir utemeljen na teorijskim istraživanjima i praktičnoj primjenjivosti pojedinih rezultata. Kako se sva pitanja ne mogu riješiti u okviru teorije koja prečesto zna postati apstraktnom, a time i neprimjenjivom, zasigurno bi se određeni broj rješenja javio i tijekom same leksikografske obradbe.

Sinonimni rječnici

- Евгењева, Александра П. 1970–71. *Словарь синонимов русского языка I–II*. Ленинград : Наука.
- Genouvrier, Emile, Claude Desirat, Tristan Horde. 1977. *Nouveau dictionnaire des synonymes*. Paris : Librairie Larousse.
- Hanks, Patrik (ur.). 1988 [1992]. *The Collins Pocket Reference Thesaurus in A–Z Form*. London : Harper Collins Publishers.
- Hayakawa, S. J. (ur.). 1971 [1979]. *Cassell's Modern Guide to Synonyms – Related Words*. London : Casell.
- Müller, Wolfgang. 1986. *Duden. Die Sinn- und sachverwandten Wörter*. Mannheim, Wien, Zürich : Bibliographisches Institut.
- Нанов, Любен. ⁵1968. *Български синонимен речник*. Софија : Наука и изкуство.
- [Orbis 1993] – *Wörterbuch der Synonyme*. München : Orbis Verlag, 1993.
- Pala, Karel, Jan Všíanský. 1994. *Slovník českých synonym*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny.
- Pisárčiková, Mária. 1995. *Synonymický slovník slovenčiny*. Bratislava : Veda, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.
- Seche, Luiza, Mircea Seche. 1982. *Dicționarul de sinonime al limbii române*. Editura Academiei Republicii socialiste România.

Literatura

- Anić, Vladimir. ³1998. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb : Novi Liber.
- Babić, Stjepan. 1981. Stilske odrednice u našim rječnicima. *Jezik*, god. 28, 79–91.
- Bratanić, Maja. 1991. *Rječnik i kultura*. Zagreb : SOL.
- Hausmann, Franz Josef. 1989a. The Dictionary of Synonyms: Discriminating Synonymy. U *Wörterbücher – Dictionaries – Dictionnaires, An International Encyclopedia of Lexicography* (ed. Franz Josef Hausmann). Berlin, New York : Walter de Gruyter, 1067–1075.
- Hausmann, Franz Josef. 1989b. Das Synonymenwörterbuch: Die kumulative Synonymik. U *Wörterbücher – Dictionaries – Dictionnaires, An International Encyclopedia of Lexicography* (ed. Franz Josef Hausmann). Berlin, New York : Walter de Gruyter, 1076–1080.
- Pisárčiková, Mária. 1990. Slovná zásoba v synonymických slovníkoch. U *Metódy výskumu a opisu lexiky slovanských jazykov* (ur. Ján Kačala). Bratislava : Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied, 212–218.
- Silić, Josip. 1993–94. Konotacija i njezin status u rječniku. *Radovi Zavoda za slavensku filologiju* 28–29, 95–103.
- Tafra, Branka. 1994. Leksikografski postupci. *Filologija* 22–23, 109–117.
- Vajs, Nada. 1994. Leksikografski metajezik. *Filologija* 22–23, 323–333.
- Wierzbicka, Anna. 1972. *Semantic Primitives*. Frankfurt : Athenäum Verlag.
- Zgusta, Ladislav. 1991. *Priručnik leksikografije*. Preveo Danko Šipka. Sarajevo : Svjetlost.

The structure of lexicographical entries in dictionaries of synonyms

Summary

The dictionary of synonyms is a type of explanatory dictionary whose macrostructure can be organized in the alphabetical or semasiological order, while its microstructure consists of pairs and series of synonyms. Alphabetical dictionaries of synonyms can be differential, or cumulative. This standard division should be supplemented by introducing another, transitional type of dictionary of synonyms, in which the differential aspect is reduced to the lowest degree. The article discusses the structure of lexical entry in various types of dictionaries of synonyms and proposes a possible entry structure for Croatian dictionaries of synonyms.

Ključne riječi: rječnički članak, sinonimni rječnik, razlikovni sinonimni rječnik, kumulativni sinonimni rječnik, prijelazni sinonimni rječnik

Key words: lexical entry, dictionary of synonyms, differential dictionary of synonyms, cumulative dictionary of synonyms, transitional type of dictionary of synonyms